

נתן אלתרמן: שירי העפלה

נאום תשובה לרב חובל איטלקי אחר ליל הורדה

עָנְנִים עַל רֵאשֵׁינוּ, הָרוּחַ אִיתָנוּ.
הַמֵּלָאכָה נְעֻשְׂתָהּ, חֵי שְׂמִיט!
נָרִים כּוֹס, קְפִיטָן, שֶׁל בְּרָכָה, קְפִיטָן.
עוֹד נִשּׂוּב נִפְגֵּשׁ עַל הַמֵּיט.

אֲלֻמּוֹנִית, קְפִיטָן, הִיא הַדֶּרֶךְ הַזֹּאת,
וּבִלְוֵידִים אֵינָה מְפָרֶסֶמֶת.
אֵךְ אַט אֵין הִיא כִּיּוֹם רְשׁוּמָה בַּמַּפּוֹת,
בַּהִיסטוֹרִיָה אוֹלֵי הִיא נִרְשֶׁמֶת.

עַל הַצִּי הַלְּזָה, הָאֶפֶר, הַקְּטָן,
יִסְפֵּר עוֹד בְּשִׁיר וְרוֹמָנִים.
יִתְכַן כִּי בָּקִי, קְפִיטָן, קְפִיטָן
יִקְנִאוּ עוֹד הַרְבֵּה קְפִיטָנִים.

אֵת עֲמַל בַּחוּרֵינוּ סוּד-לֵיל יַעֲטִי,
אֵךְ עֲלֵיו נִהְרַק כְּעַל לָחֶט.
הֵן רֵאִית כִּי צִד מְסִפִּינּוֹת אֵל הַחוּץ
הֵט נוֹשְׂאִים אֵת עֲמַט עֲלֵי שְׂכֵט.

לָחֵי לָהּ הַלְּזָה הַקֵּר וְאִיתָנוּ!
לָחֵי הַסְכּוֹן וְהַפֶּרֶק!
לָחֵי הַסְפִּינּוֹת הַקְּטָנוֹת, קְפִיטָנוּ!
לָחֵי הַסְפִּינּוֹת שֶׁבַּדֶּרֶךְ.

וְלָחֵי בַחוּרִים שֶׁקָּבְלוּ הַפְּקוּד
וּבִאֶפֶס כּוֹנוּ אֵת הַשֵּׁיט,
לְמוֹעֵד הַנִּכּוֹן, לְמַקּוֹם הַיְעוּד,
בְּלֵי מִצְפֵּן וּמִפֶּה, בְּלֵיל צִיד.

עַם בְּהֵט יִסְפֵּר עוֹד סִפּוֹר מִסִּימָה,
 כִּי רוֹאִים אֲלֵי-יָם וּרְקִיעַ
 אֵיךְ צוֹמְדִים הֵם בְּקֶרֶב-טְרַפְלָאָר שֶׁל הָעַם
 עַל סִפִּינָה בּוֹדְדָה - שְׁתַּקְיֵצוּ!

עֲנֻיִם עַל רְאִישֵׁינוּ, הָרוּחַ אֵיתָן.
 הַמֵּלֶכֶת נִצְעִית, חַי שְׁמַיִם!
 נָרִים כּוֹס, קִפּוּטָן, שֶׁל בְּרָכָה, קִפּוּטָן.
 עוֹד נִשּׂוּב נִפְעֵשׂ עַל הַמַּיִם.

יוֹם יְבוֹא - וְאַתָּה בְּלוֹיִת שֶׁל בְּנֵדֶק
 תֵּשֶׁב, סֶבֶה, עַל בְּקִבּוֹק שֶׁל קִיאָנְטִי.
 וְתַחֲיֵךְ וְתִירֵק חֲתִיכָה שֶׁל טֶבֶק
 וְתֵאמַר - כֵּן, חֲבֵרִיָּה, לְקַנְתִּי!

כֵּן, רְאִיתִי רְבוֹת בְּצוּלָם הָעֲצֵל,
 אֵךְ אֲלֹכֵךְ עוֹד, חַי סְנֹטָה מְרִיָּה,
 אֵיךְ נִרְטַבְתִּי בַחֶשֶׁק כְּמוֹ תִרְנָאֵל,
 אוֹתוֹ לִיָּה עַל חוּץ נִהְרִיָּה.

וְנִסְפֵּר לָךְ אֲנִי כִי פְתוּחִים הִשְׁעָרִים.
 כְּבֵר מִלְּמַן נִפְתְּחוּ, חַי שְׁמַיִם!
 וּפְתַחְהָ אוֹתָם לוֹ חֲבוּרַת הַנְּעָרִים
 שְׁעֲמָדָה אוֹתוֹ לִיָּה בַמַּיִם.

אֲנִי תִצְחַק: לֹא עָזְרוּ אֲנִי-הַמְשָׁחִית,
 לֹא הִשְׁפִּיעַ הַרְדָּאָר אֶפְלֹ!
 וְתִסִּימָה אֶת פְּסוּקֵךְ בְּקִלְפָּה אִיטָלְקִית...
 וְחוֹצוֹת הַנֶּמֶל יֵאָפוּלוּ.

בָּךְ יִהְיֶה! וְלָכֵן, אֲלֵ מוֹל רוּחַ אֵיתָן -
 לְחַיִּי הַסְכּוֹן וְהַפְּרָק!
 לְחַיִּי הַסְפִּינּוֹת הַקְטָנוֹת, קִפּוּטָן!
 לְחַיִּי הַסְפִּינּוֹת שְׁבִדְרָק!

על אט הדרכ

על אט הדרכ על עמד / עמד נופל אפייט /
 נוט, נומה, בן. הליפה רד / ליף סער על המיט.

הס, ילד. הספינה על צד / נוטה מלצל רוח. /
 על אט הדרכ על עמד / אין ציץ ואין תפוח.

אל ליה העץ אי פעט, בן / אבי אמק הדיע. /
 וצל ערבית העץ קינן / ובר הוא לא הניע.

כפש בו ראש אבי אמק / פניו ליירושליט. /
 נשא בבכי תפילת מנחה / עט א-לוהיו בשנייט.

על כק סופר, על כק הווד / בשיר יפה, שכוח /
 הס, ילד. הספינה על צד / לוצקת מול הרוח.

הס, ילד. הספינה על צד / חותרה, שאקת מרי /
 על אט הדרכ על עמד / אין פרח ואין פרי.

אל ליה העץ אביק, בן / נקשר, עקוד בחבל /
 הרצל ושוט הכוהו, בן / וחס תימר ההבל.

וכשהיה כאש אדום / השוט החד מחרה /
 צנח אביק ארצה דום / לצת מנחה, עט ערה.

צנח ממלחחו לאט / פניו ליירושליט. /
 הס, ילד. הספינה על צד / כורעה, נושקת מיט.

כורעת הספינה על צד / עולה שלופת ציפורן! /
 על אט הדרכ על נכרת / נכרת ויהי לתורן...

הס, ילד. שער התהילה / לתורן ייפתח. /
 הוא עט היום עמוד תפילה / הוא עט היום מלבת.

על אט הדרכ על עמד / ולא ייפול אפייט. /
 נוט, ילד. הספינה על צד / חותרה, בוקעת מיט.

הזי שפנו

אָנִיּוֹת-הַסּוּלָאִים, אָנִיּוֹת הַרְעָה
אָנִיּוֹת הַחֲלִי, וְצִלְמוֹת
כָּאֵלּוּ הַנֵּן
אָנִיּוֹת-הַקֶּרֶב
שֶׁל צִינוֹ בֵּן-הָאֱלֻמוֹת.

תִּהְיֶה לָּא חֲרָתָה עַל לִוְחוֹת-הַקָּרָד
דְּגָלִים וְקוֹל תִּלְּךָ לָּא יִצִּידוּ: פֶּה הוּא
אֶךְ הֵיט בְּצוּלָמְךָ צִי שְׁנֵי שְׁמֵרָד
בְּקִרְבּוֹת נֹאשִׁים כְּמוֹהוּ?

לָּא נִפְלוּ סִפִּינוֹתַי בְּהִרְק וְסוּפוֹת,
עַתָּה הֵיט יִמָּכַר וַיֵּצֵל.
אֶךְ נִפְלוּ סִפִּינוֹתַי כְּחַיּוֹת רְדוּפוֹת
מִצְבִּיעוֹת
וּמְרָחָה
וּמְעֵל!

הוּי, עָלּוּ אָנִיּוֹת שְׁחָרְכוּ בְּאֵשׁ,
הוּי, עָלּוּ בְּתַפְאֲרֵת-אֱלֻמוֹת...
הָעָלּוּ אֶת אֹפֶה שֶׁל יַלְדָּה בֵּת-חַמֵּשׁ
שְׁמִינִיסְטְרִים דְּנוֹה לְאֻמוֹת.

לָּא בְּכַתֵּה הַיַּלְדָּה-אֲבָא, מִיט לִי הֵב-
עַתָּה אֲבִיָּה נֶשֶׁק אֶת הַכֶּר הַתְּפוּח.
גְּנֻרָאִים! שִׁחוּ לָּהּ מִדְּלִית-לְהֵבָה
עַל אֲבוּרָה
וְעַל אֲמִץ-רוּחַ!

תַּעֲנֵד הַמְּדַלֵּי עָלַי צִוְאָרָה
אוּ נִתְפַּר לָּהּ אוֹתָהּ לְכַתְנֵת...
מִשְׁלֹת נִלְחָמוּ בְּךָ, יַלְדָּה אֲבוּרָה,
נִלְחָמוּ וַיִּכְּלוּ לְךָ, קִטְנִטְנֵת.

וְעַכְשָׁו מֵה תֵּאבִי עוֹד! עַכְשָׁו מֵה תִּרְצִי?
כֵּף דְּבִרֵי הַתְּהִלָּה נִתְרַפְּטוּ וְנוֹשְׁנוּ.
לָּא בּוֹשֵׁת, לָּא בּוֹשֵׁת אֶת מִסְרֵת הַצִּי...
הוּי, מִסְרֵת יְמֵי שִׁפְנוּ!

דרך היט

מספינה בלב-ליף, ברדוף הרדף
 היא הימה קפצה מסנוורת.
 ויקבל אותה יט לניסיון עלי-לב...
 ויקשור על רגליה שרשרת.

היא קרצה השרשרת. והלאה אל חוף
 היא חתרה, סוררת ואויבת.
 וישבח אותה יט וילאט לה: כי טוב...
 וצלי צווארה קשר אבן.

היא קרצה את האבן מצל צווארה
 והמשיכה, מוכה וסחרחרת.
 אל חייק לה היט כאף יריה בלירה...
 והפק את גופה לצופרת.

היא קרצה הצופרת. והלאה בליף! -
 והשחר האיר ויראנה.
 אל הראה לה היט מרחוק חוף ותל...
 ויטל כוחותיה ממנה.

ותקרא באין-כח: תן גשר לי יט!
 בנה לי גשר, כי אין לי מושיע!
 אל הטיח בה יט, וימרוט בה עד דם,
 וירט על צוקיו - ויריץ!

ויכה בה - והיא מבקיעה בסערה!
 ובצנחה על החוף ככנף-נשר,
 הוא קרא לה: הגשר בנוי נצרה!
 את הליפה בנית את הגשר.

דו-שיח בין נחשון וגונן

והם קני ספסילים בני יומם, שגולרו
דאגית נחמא למתנה סתלית, נחשכח
אוקם זל סתקל נחשכס פי ראוי שיפרא
סומיתום דוקראל נחשון וגונן נתיי בני

סח נחשון: בן, צדקת. גם בי השוטר
הסתכל פה באלו מלמעלה למטה.
אף דובר הסוכנות,
בך, פחות-אזיותר,
לי נמו: אין דבר. טוב מאד שנולדת.

נאנח אז גונן ואמר: הן מדע
שאני פסימיסט מעודי לא הייתי.
לי רק צר שפניד אתרי הלנה
בבר אנחנו שקועים בדי-שיח פוליטי.

ויודע אני מה, חבר פרטינן,
שגם זה יעבר. ונדכים תפמקנה.
וילדים שבכו ספצצות-העשן
עוד נבכו
משני הקלב שתצמקנה

ונכול אני עוד לספר לך סוד,
ואתה ברטוריקה בי אל מחשד נא:
צי אנגלי פה אולי לא לעד יעמד,
אף ערשות ילדים
פה לעד תצמקנהו

הגרת הגדיה, שלא ונכין.
תינוקות ודרורים
נרדמו עלי ארץ.
ובק שני פרטינגים, גונן ונחשון,
נהלו עוד די-שיח
מערש לערש.

סח גונן לנחשון: בן, חבר. אין זה צחוק.
בבר בארץ אני
וכמעט בן יומים.
אף לבי עוד נרגש כמו לב התינוק.
וקשה לי, אחי,
לעצם העיבים.

סח נחשון: בן, חבר פרטינן, יום גדול.
הפסינה.
הלנה.
הצבא.
המילנה.

יש לי רגש פאלו בזכותי אתמול –
ושנתי, בשנתה, נודרת.

סח גונן: לא לשוא היא נודרת נדוד.
מצבנו רחוק מהתירות סספיקת.
תנשים... ובמקצת לא-לגליים-עוד...
זאת הרבשתי טיום קמפט המינקת.

לא! לא זה. בקצור, מפריעני לישון,
יבכו למה מנוחה לא אדע, מה, נחשון?
אז ענה לו נחשון: הברט. גונן...

הברט... על ככה שנתנו נודרת.
זה טיבו של הלב. הוא איננו ישן
בהאיר לו גרם ראשון של מולדת.

מדפדף נא, גונן, בספרי התנועה –
יעננו אותך, אם לא קראת צדון:
גם אנשי עליה ראשונה ושניה
כלים הראשון לא עצמי כמעט צדן.

ואצלנו גונן, זהו לילה ראשון
של טיים

ועתלית

וגרם גם יחד.

מה תפלא, גונן, אם קשה קצת לישון...

סוף-כל-סוף

תהיה לא-נשכחת.

וענה לו גונן: אכן זה הדבר...

זו נדאי הסבה... ונדמו השנים.

וגרם הבריק, וגרם זמר –

וערשו הגדולה נענע ים-תמים.